

свого життя та структури повсякденності. Однак, людина не завжди хоче знати, що при цьому відбувається з нею самою. Чи залишається вона колишньою, чи стає вона взагалі кимось Іншим? Здатність ставити такі питання дозволяє сформувати відносно новий філософський дискурс, який можна назвати «цифровою» антропологією. Така практико-орієнтована дослідницька платформа могла б супроводжувати людину на її шляху до нових висот технологічного прогресу, певною мірою коригуючи цей шлях.

Література:

1. Negroponte N. Being Digital. New York: Alfred A. Knopf, 1995. P 243.
2. Miller V. Understanding digital culture. Thousand Oaks: Sage, 2011. 164 p.
3. Gere Ch. Digital culture. London: Reaktion Books, 2008. 248 p.
4. Waltzer L. Digital Humanities and the «Ugly-Stepchildren» of American Higher Education / *Gold M.K. ed. Debates in the Digital Humanities*. University of Minnesota Press, 2012. P. 335–349.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-66>

SECURITY CHARACTERISTICS OF THE ORTHODOX FIELD OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF RUSSIAN MILITARY AGGRESSION

БЕЗПЕКОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРАВОСЛАВНОГО ПОЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Tselkovsky G. A. Целковський Г. А.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Theology and Religious Studies
Educational and Scientific Institute
of Philosophy and Educational Policy
of Mykhailo Dragomanov
Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

*кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри богослов'я
та релігієзнавства
Навчально-науковий інститут
філософії та освітньої політики
Українського державного
університету імені Михайла
Драгоманова
м. Київ, Україна*

Духовна культура української культури має значну релігійну складову, яка представлена різноманітними релігійними традиціями, включаючи православні церкви як найбільшій конфесії країни.

Визначною характеристикою релігійного поля України є його багатоконфесійність, в яку входять як стародавні релігії з багатовіковою традицією сповідання народами України, так і новітні релігії, що набули великого поширення вже після повалення радянської влади.

З точки зору безпековості релігійного поля України сучасна історія показує високий міжконфесійний рівень толерантності та терпимості, з переходом до партнерства в питаннях соціальної, капеланської, державнавно-конфесійних діяльностей. З іншого боку, в останні десятиліття найбільш конфліктогенними відносинами виявилися міжправославні протистояння, що набули нових форм в результаті зовнішніх політичних подій: Євромайдану, гібридної війни 2014-2022 років, відкритої збройної агресії Російської Федерації з 24.02.2022 р., так і внутрішніх церковних подій: зміна предстоятелів Української православної церкви з центристського, лояльного Україні Митрополита Володимира (Сабодана) на більш консервативного, індиферентного до українського дискурсу Митрополита Онуфрія (Березовського), отримання Томосу про Автокефалію та утворення Православної церкви України на чолі з Митрополитом Єпіфанієм (Думенко).

З точки зору секюритистських інтенції сучасних держав існування двох православних церков однієї нації несе в собі загрози національній безпеці як дезінтеграційний фактор на основі ціннісного неспівпадіння певних груп населення України. В суспільстві утворився консенсус щодо православних церков на основі національних категорій – ПЦУ – проукраїнська церква, а УПЦ – промосковська церква. Якщо ПЦУ підтримує цей етнічний дискурс, тоді як УПЦ словами своїх речників заперечує не стільки етнополітичні орієнтації, а сам факт потреби подібної дихотомії, вказуючи на те, що УПЦ наполягає на дискурсі канонічності церков взагалі поза національними категоріями.

Українська влада після певної перерви незацікавленості релігійними питаннями побачила в православних процесах під час війни певні загрози та можливості. Якщо загрози від афілійованості УПЦ з Москвою та існуванням двох канонічних церков одного народу відомі навіть школярам, про можливості для влади говорить набагато рідше. Намагання заробити політичні бали серед противників УПЦ, влада провадить не стратегічні, а медійно кращі рішення. Світлина в ЗМІ Митрополита Павла (Лебеда) в кайданах важливіше за системну, виважену та науково обґрунтовану роботу з УПЦ.

Позиція науковців, що займаються розробкою об'єднаного процесу православних в Україні полягає у наступних пунктах: розірвання канонічного зв'язку УПЦ з Москвою є важливим етапом збільшення безпековості релігійного поля України, що дозволить зменшити використання релігійних структур з політичною метою; розірвання цього

зв'язку має бути вольовим, усвідомленим актом більшості ієрархів УПЦ; об'єднання православних в єдину церковну структуру є бажаним, але не ключовим фактором зростання безпековості, можливі певні мережеві відносини між православними організаціями в Україні; прийняти зміни до законодавства щодо регулювання діяльності релігійних організацій та заборону на реєстрацію релігійних організацій афілійованих з країною-агресором.

Перед державою та суспільством стоїть завдання забезпечити об'єднувачий процес православних в Україні, створивши політико-правове поле, що буде забезпечувати реалізацію прав людини на свободу совісті та віросповідання таким чином, щоб ця свобода була обмежена не в релігійному сенсі, як задоволення духовних потреб, а в політичному сенсі, як можливість бути провідником антиукраїнських, подеколи антисупільних (як в випадку з коронавірусною пандемією) інтересів.

Література:

1. Бондаренко В. Д. Єдність православних в Україні як основа консолідації української нації. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія.* 2021. №40. С. 3–9.

2. Висновок релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом. URL: <https://dcss.gov.ua/vysnovok-relihiieznawchoi-ekspertyzy-statutu-pro-upravlinnia-upc/>

3. Єленський В. Між релігійною свободою і національною безпекою: Документ ОБСЄ «Свобода релігії або переконань та безпека» в західному, російському та українському контекста. *Релігійна Свобода.* 2020. №. 25. С. 21-32.

4. Саган О. Н. Московський патріархат як складова нинішньої гібридної війни проти України: ідеологічний та політичний аспект діяльності. *Збірник матеріалів круглого столу-дискусії «Релігійний чинник та його використання у сучасній гібридній війні.* С. 58–65.

5. Целковський Г. А. Наративний аналіз міжправославних відносин в Україні. *Актуальні дослідження суспільних наук : матеріали ІХ Всеукр. наук. конф.* (м. Умань, 23 берез. 2023 р.). МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького [та ін.] ; [Голов. ред. А. Л. Бержанірі ; р. 2023. С. 146–150.

6. Чорноморець Ю. П. Правозастосування Статуту про управління Української Православної Церкви і питання наявності церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом. 2023. URL: rsu.ua.